

Araştırma Makalesi

Özel Eğitim Uygulama Okulunda Görevlendirme Yoluyla Çalışan Öğretmenlerin Çalışma İsteklerinin İncelenmesi

Examination of Working Desires of Teachers Working in Special Education Practice School as Temporary Assignment

Research Article

Hakan Sarı*¹

Tuğba Gülsöz²

Karamanoğlu Mehmetbey
Uluslararası Eğitim
Araştırmaları Dergisi

Aralık, 2020
Cilt 2, Sayı 2
Sayfalar: 194-201
1

* Sorumlu Yazar

Makale Bilgileri

Geliş : 11.12.2020

Kabul : 23.12.2020

DOI: 10.47770/ukmead.839411

Özet

Özel eğitim uygulama okulları, özel gereksinimli bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hizmet veren kurumlardır. Başta özel eğitim bölümü mezunu öğretmenler olmak üzere bu kurumlarda hizmet ihtiyacı doğrultusunda birçok alandan mezun olan öğretmen görev yapmaktadır. Ancak özel eğitim uygulama okullarında görevlendirme yoluyla çalışan öğretmenlerin çalışma istekleri farklılaşmaktadır. Alanyazınında özel eğitim uygulama okullarında görevlendirme yoluyla çalışan öğretmenlerin çalışma isteklerinin incelenmesine yönelik araştırmaların sınırlı olmasına bağlı olarak bu araştırmanın alanyazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı, özel eğitim uygulama okulunda görevlendirme yoluyla çalışan öğretmenlerin çalışma isteklerinin incelenmesidir. Araştırmanın yürütüldüğü kurumda görevlendirme yoluyla çalışan öğretmenlerin mezuniyet alanlarının farklılığı bu araştırmaya olan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Araştırma vaka çalışması yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 2019-2020 eğitim öğretim yılı içerisinde Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Selçuklu Özel Eğitim Uygulama Okulu I. ve II. kademe görevlendirme yoluyla çalışan yedi sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilerek yedi sınıf öğretmenin özel eğitim uygulama okulunda çalışma isteklerine yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, sınıf öğretmenleri özel eğitim uygulama okulunda genellikle kendi istekleri ile görevlendirilmektedirler. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu bu okulda çalışmaktan mutlu olduğunu ifade ederken, bu okulda uzun yıllar çalışma isteğine olumlu yanıt veren öğretmen sayısının düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Özel eğitim uygulama okulu, kademe I, kademe II, sınıf öğretmeni, vaka çalışması yöntemi

Abstract

Special education practice schools are institutions which provide services to meet the educational needs of individuals with special needs. Teachers graduated from many different fields of education are working in these schools. Therefore, the aim of this research is to examine the working demands of teachers working through special education practice schools. The research was carried out using the case study method. The participants of the research are seven classroom teachers working through assignment in a special education practice school affiliated to Konya Provincial Directorate of National Education in the city of Konya in the 2019-2020 academic year. The research data were collected through a semi-structured interview form developed by the researchers and analysed with the help of content analysis method and the opinions of seven classroom teachers about their wishes to work in a special education practice schools were examined. According to the findings obtained in the research, classroom teachers are usually assigned with their own wishes in special education practice school. While most of the teachers stated that they were happy to work in this school, the number of teachers who responded to the desire to work in this school for many years is not the same majority.

Special education practice school, classroom teacher, case study method, content analysis method, special education practice school stage I, and stage II.

Keywords

International Journal of
Karamanoğlu Mehmetbey
Educational Research

December, 2020
Volume 2, No 2
Pages: 194-201
<http://dergipark.gov.tr/ukmead>

* Corresponding author

Article Info:

Received : 11.12.2020
Accepted : 23.12.2020
DOI: 10.47770/ukmead.839411

¹ Necmettin Erbakan University, hakansari@gmail.com

² Selçuklu Özel Eğitim Uygulama Okulu Kademe I-II, tugbagulsöz@gmail.com

GİRİŞ

Eğitim her bireyin en tabii hakkıdır ve toplumlarda bireylerin eğitim haklarına yönelik yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Ülkemizde de bireylerin eğitim hakları yasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Tüm bireyler gibi özel gereksinimli bireyler de Anayasanın 42. maddesi gereğince eğitim alma hakkına sahiptir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (2018) göre, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim özel eğitim olarak tanımlanmaktadır. Ataman (2009:19) ise, "Özel eğitim çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir." şeklinde tanımlamaktadır. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere özel eğitim, bireylerin özellikleri ve gereksinimleri doğrultusunda tasarlanıp sunulan eğitim faaliyetlerini ifade etmektedir.

MEB'de (2018) özel gereksinimli birey, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey olarak tanımlanmaktadır. Buna göre yetersizliği olan bireyler gibi üstün performans sergileyen bireyler de özel gereksinimli birey tanımı içerisinde yer almaktadır. Özel gereksinimli birey denilince sadece yetersizliği ya da yetersizlikleri olan bireyleri düşünmemek gerekmektedir. Özel eğitim tanımı içerisinde de belirtildiği gibi bu bireylerin eğitimi, gereksinimlerine ve özelliklerine uygun olarak hazırlanmış programlar doğrultusunda, gereksinim ve özelliklerine uygun ortamlarda yürütülmektedir (Kuzgun ve Deryakulu,2017; Sarı ve Pürsün, 2016; Swanson, Solis, Ciullo ve McKenna, 2012). Özel eğitimin temel ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilen özel eğitim hizmetleri bu bireylere eğitim sunmanın yanı sıra topluma etkileşim ve karşılıklı uyum sürecini de kapsayacak şekilde planlanmalıdır (Cavkaytar ve Diken, 2007). Özel gereksinimli bireylere özel eğitim hizmetleri genel eğitim sınıfları, özel eğitim sınıfları, özel eğitim uygulama okulları (Manisah, Ramlee ve Zalizan, 2006) ya da özel eğitim meslek okullarında, sınıf öğretmenleri, diğer branş öğretmenleri ya da özel eğitim öğretmenleri aracılığıyla verilmektedir. Bu bağlamda özel gereksinimli bireylere eğitim hizmeti sunan özel eğitim uygulama okullarının çocukların tüm yönlerini kapsayan özel eğitim çalışmalarının tanımı ile özel eğitim çalışmalarının ve program hedeflerinin bir temele oturtulduğu prensiplerin yer aldığı okul politikasına sahip olması gerekmektedir (Sarı,2002). Okul unsuru içerisinde özel eğitim hizmeti veren öğretmenin niteliği de öğrenciye verilen hizmeti yeterli ya da yetersiz olarak etkilemektedir. Aydın (2015) özel eğitim öğretmeninde olması gereken özelliklerin içerisinde öğrencilerle iyi ilişki kurma, kendini geliştirme ve alan bilgisine sahip olma niteliklerini belirtmektedir.

Özel eğitim alanındaki öğretmen ihtiyacı halen giderilememiş ve alandaki ihtiyaç farklı alanlardan mezun olmuş öğretmenlerin özel eğitim sınıfları ile özel eğitim uygulama okullarında görevlendirilmesi yoluyla giderilmeye çalışılmaktadır (Zabel ve Kay Zabel, 2001). Dolayısıyla bu çalışmada özel eğitim uygulama okulunda görevlendirme yoluyla çalışan öğretmenlerin çalışma isteklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında detaylı bilgi sunulmaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın ana amacı özel eğitim uygulama okulunda görevlendirme yoluyla çalışan öğretmenlerin çalışma isteğinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırma nitel araştırma yöntemlerinden vaka çalışması yöntemi ile desenlenmiştir. Vaka çalışmaları bilimsel sorulara cevap aramada kullanılan ayırt edici bir yaklaşım olarak görülmektedir. Bir varlığın mekâna ve zamana bağlı tanımlandığı ve özelleştirildiği araştırmalardır. İncelenen varlık bir okul (alan içi) olabileceği gibi birden fazla okul (alanlar arası) da olabilir. Alan içinde yapılan çalışmalarda tek ya da daha fazla durum olabilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010; 273).

Gall, Borg ve Gall (1996) vaka çalışmalarının kullanım amaçlarını şu şekilde sıralamaktadır:

1. Bir olayı meydana getiren ayrıntıları tanımlamak ve görmek
2. Bir olaya ilişkin olası açıklamaları geliştirmek
3. Bir olayı değerlendirmek (aktaran Büyüköztürk ve diğerleri, 2010: 273).

Nitel araştırmalarda sıkça kullanılan bu model özellikle eğitim alanında çokça tercih edilmektedir (Köse, 2010).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme türü tercih edilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemleri derinlemesine ve tüm zenginliğiyle araştırma yapabilmek amacıyla bilgi açısından zengin durumların seçilmesini gerektirmektedir. Ölçüt örneklemede, belirli ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010). Bu çalışmadaki ölçüt özel eğitim uygulama okulunda görevlendirme yoluyla çalışıyor olmaktır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılı içerisinde Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Selçuklu Özel Eğitim

Uygulama Okulu I.ve II. kademede görevlendirme yoluyla çalışan yedi sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcılara Ait Demografik Bilgileri

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Branş	Mezuniyet Alanı
Ö1	49	K	Sınıf Öğretmeni	İktisat
Ö2	51	K	Sınıf Öğretmeni	Sınıf Öğretmenliği
Ö3	39	E	Sınıf Öğretmeni	Sınıf Öğretmenliği
Ö4	48	E	Sınıf Öğretmeni	Sınıf Öğretmenliği
Ö5	57	K	Sınıf Öğretmeni	Kimya Mühendisliği
Ö6	47	K	Sınıf Öğretmeni	Fizik Öğretmenliği
Ö7	33	K	Sınıf Öğretmeni	Sınıf Öğretmenliği

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 5’inin kadın 2’sinin erkek oldukları, yaş aralığının 33-57 arasında değişkenlik gösterdiği, tüm katılımcıların branşlarının sınıf öğretmenliği olduğu ancak lisans mezuniyetlerinin farklılaştığı görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma amacına yönelik alt sorulara ait veriler, Özel Eğitim Uygulama Okulu’nda görevlendirme yoluyla çalışan öğretmenlerin görüşlerine başvurularak, araştırmacılar tarafından oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla elde edilmiştir. Görüşme formu için oluşturulan on iki sorunun her biri için üç uzmanın görüşü alınmıştır. Son hali verilen Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu özel eğitim uygulama okulunda görevlendirme yoluyla çalışan yedi öğretmene uygulanarak, ses kaydı yoluyla araştırma sorularına verdikleri yanıtlardan oluşan veriler toplanmıştır. Araştırmada öğretmenlere yöneltilen sorular şu şekildedir:

- Bu kurumda kendi isteğinizle mi görevlendirildiniz?
- Bu okulda uzun yıllar çalışma ile ilgili düşünceniz nedir?
- Bu okulda akademik faaliyetlerinizi isteyerek mi yapmaktasınız?
- Bu okuldaki başka bir okul önerilse yine Özel Eğitim Uygulama Okulunu tercih eder misiniz?
- Özel eğitime muhtaç öğrencilerinizle çalışma sizi mutlu eder mi?
- Hafta sonu ya da akşamları kendinizi çok yorgun hisseder misiniz?
- Yöneticilerle iletişim durumunuz nasıl?
- Öğretmen arkadaşlarınızla iletişim durumunuz nasıl?
- Müfettiş korkusu yaşama durumu konusunda düşünceleriniz nedir?
- Öğrenciyi eğitememe korkusunu yaşama durumunuz nedir?
- Uyguladığınız programın kazanımlarına öğrencinin erişme durumu nedir?
- Herhangi bir kaygı durumunda yardım alabilmeniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Verilerin Analizi

Görüşmelerin tamamlanmasının ardından ses kayıtlarının çözümlemesi titizlikle yapılarak veriler yazıya dönüştürülmüş ve tek tek kodlamadan sonra değerlendirilerek görüşme kodlama anahtarı oluşturulmuştur. Veriler İçerik Analiz Yöntemiyle analiz edilmiştir. Analizden sonra frekans ve yüzdeliklerine göre başlıklar oluşturularak Bulgular bölümünde veriler sunulmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular yer almaktadır.

Yapılan analizler sonucunda öğretmen görüşleri 5 başlık, 11 tema altında toplanmıştır. İçerik Analizi Yöntemiyle yapılan analiz sonucunda ortaya çıkan başlıklar şu şekildedir:

- Çalışma İsteği,
- İletişim,
- Korkular,
- Öğrenciyi Başarıya Ulaştırma,
- Destek, olarak sıralanmıştır.

1- Kurumda Kendi İstekle Görevlendirilmesi

Bu kurumda kendi istekleriyle görevlendirildiğine ait soruya, görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğunluğu (%86) evet cevabı verirken; kalanı (%14) olumsuz görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin özel eğitim uygulama okuluna görevlendirilme istekleri de sağlık durumu, ulaşım kolaylığı gibi gerekçelere dayanmaktadır.

"Yok, ben mecbur kaldım. Çalıştığım okuldaki müdür beni buna mecbur etti (Ö1)."

"Görevlendirme talebim sağlık problemleri neticesinde biraz daha sınıf ortamından uzaklaşıp az, nasıl söyleyeyim sağlık nedeniyle az konuşmam gereken bir süreç yaşıyorum o yüzden bu kuruma kendi isteğimle görevlendirildim (Ö3)."

"Evet, kendi isteğimle görevlendirildim. Evime yakın olması, daha sakin olması, velilerin daha az olması veli sayısının düşük olması (Ö5)."

2- Bu Okulda Uzun Yıllar Çalışma

Bu okulda uzun yıllar çalışma ile ilgili düşünceniz nedir? Sorusuna öğretmenlerin bir kısmı (%57) evet derken; diğer kısmı (%43) olumsuz görüş belirterek isteksizliklerine yönelik görüş ifade etmişlerdir. Evet cevabını verenler bu alanda çalışmayı sevdiğini, yardımcı olmayı istediklerini, depo durumunun devam etmesi olarak gerekçelerini dile getirmektedirler. Olumsuz görüşe sahip öğretmenler de tükenmişlik hissedebileceğini, kendi branşını çok sevdiğini, kendini yeterli hissetmesi durumunda isteyebileceğini açıklamaktadırlar.

"Burada benim en fazla çalışacağım 2,3 veya 4 yıl, çünkü artık kendimi bundan sonra verimsiz hissetmeye başladım. Çünkü karşıdakini alamadığım için bende hani bazı şeyleri alamıyorsun çok uzun süre çalışamazdım tükenmişlik hissedirdim (Ö2)."

"özel eğitim öğretmeni olarak bu kurumda uzun yıllar çalışma isteğim kesinlikle olumsuz, yani şöyle olumsuz sınıf öğretmenliğini çok seviyorum (Ö3)."

"Uzun yıllar çalışmak istiyorum, özel eğitimi seviyorum (Ö4)."

"Bu okulda devam eder miyim bilmiyorum ama yani tabiki devam etmek isterim. Ama genel anlamda yine bu şekilde depo durumum devam ederse yine özel eğitim uygulama okullarında çalışmayı düşünürüm (Ö7)."

3- Okulda Akademik Faaliyetleri

Görüşmeye katılan 7 öğretmenin tamamı (%100) okulda akademik faaliyetlerini isteyerek yaptıklarını dile getirmiştir.

"İsteyerek yapıyorum, yanımdaki arkadaştan öğrenmeye çalışıyorum(Ö1)."

"Kesinlikle okul içerisinde yaptığım ya da yapacağımız faaliyetleri isteyerek yapıyorum(Ö3)."

4- Özel Eğitim Okulunu Tercih Etme

Görüşleri alınan öğretmenlere yöneltilen "Bu okuldaki başka bir okul önerilse yine Özel Eğitim Uygulama Okulunu tercih eder misiniz?" sorusuna ise yarısından fazlası (%57) doğrudan evet cevabını verirken kalan kısmı (%43) belirttikleri şartlara bağlı olarak tercih edebileceklerini vurgulamışlardır.

"Yani okulum değiştirilecek olsa bana uygun bir okul olursa hani kendimi orada daha yeterli hissedeceğim için orada çalışmak isterim. Ama bana uymayan bir okul olursa ailevi durumumu da göz önüne alarak ulaşımı rahat bir okul olursa normal okulda çalışmak isterim. Ama olmadığı takdirde özel eğitimi de tercih ederim(Ö1)."

"Kesinlikle tercih ederim. Özel eğitimde tekrar çalışmak isterim bir yabancı olarak istiyorum. Neden isterim hocam, kendimi şanslı hissediyorum, yani başta önyargıyla geldim buraya yapamam edemem; şimdi alıştım istiyorum. Bu çocuklara bir şeyler öğretmek istiyorum, davranış değişikliği geliştirmek istiyorum, huzur buluyorum burada(Ö2)."

"Duruma bağlı, yani şartlara bağlı. İşte geliş gidiş yönünden, sakinlik yönünden, öğrencilerin durumuyla ilgili yapabilir miyim yapamaz mıyım diye o şekilde. Yani acaba yapabilir miyim bir de o var. Yapabileceğime inandığım şeyi yapmak isterim(Ö5)."

5- Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerinizle Çalışmadan Mutluluk Duyma

Bir kısım (%14) öğretmenin hayır, aynı orandığı kısım (%14) öğretmenin de "mesleki tatmine ulaşabilirsem mutlu olurum." Cevabını verdiği "Özel eğitime muhtaç öğrencilerinizle çalışma sizi mutlu eder mi?" sorusuna çoğu (%71) öğretmen evet diyerek olumlu görüş bildirmiştir.

"Hayır. Özel eğitimde buradaki özellikle alanıyla otizm ya da işte bir ağır zihinsel orta hafif düzeyde zihinsel çabalyorsun çabalyorsun veriyorsun ama yarın geliyorsun hiç almamış gibi o yüzden beni mutlu edeceğini düşünmüyorum. Bu alan kesinlikle beni mutlu etmiyor(Ö3)."

"Evet, bu beni mutlu eder. Sonuçta onlar özel çocuklar, farklı çocuklar onlarla çalışmak beni mutlu eder. Benim çocuklarım da kardeşlerim de öyle olabilir. Eğitim hakkı onların da hakkıdır(Ö4)."

"Evet, zaten söylemiştim de o hazzı aldığım için çok istiyorum. Hani inşallah emekliliğe kadar da bu şekilde olur diyorum. Hayırlısı bakalım. Mutlu olmadığınız bir işi yapamazsınız, o yüzünüze de yansır, her şeye yansır. Çok söylenirsiniz, çok mutsuz gelirsiniz. Ama sevdiğiniz zaman her şey kolay görünür, halledilir bir şekilde(Ö6)."

6- Hafta Sonu ve Akşamları Yorgun Hissetme

Hafta sonu ya da akşamları kendinizi çok yorgun hisseder misiniz? sorusuna öğretmenlerin çoğunluğu (%71) evet, bir kısmı da (%29) hayır cevabını verirken; yorgunluk gerekçeleri olarak sağlık durumu, yürüyüş yapma, çok çalışma ve özel eğitime gereksinimi olan çocuklarla çalışırken sorumlulukların daha fazla olması şeklinde ifade etmişlerdir.

"Hocam kendimi çok yorgun hissetsem bile ben onu hiç yansıtmam. Çok hareketli bir insan olduğum için asla yorulmak diye bir şey yok bende. Yorulsam bile ben onu normal hayatıma yansıtmam, buraya da yansıtmam(Ö2)."

"Evet, yorgun hissediyorum. Yani normalde de yoruluyorum, çünkü gerçekten kendimi vererek çalıştığım için yoruluyorum. Her yönden yani çocuğu izliyorum, takip ediyorum hiç boş durmuyorum. O yüzden çok yoruluyorum(Ö5)."

"Hissediyorum, ama bunu tabi ki sadece okula bağlamak da yanlış olur. Yani gün içinde başka sorumluluklarımız da var ondan dolayı da bence biraz birleşiyor. Tabi ki buradaki sorumluluğumuz da biraz daha fazla, bir de zihin olarak da yoruluyoruz aslında. Çünkü aman çocuklarımıza bir şey olmasın aman şöyle olmasın diyerek biraz daha stresli bir ortamımız var. Ondan dolayı tabi ki ister istemez biraz daha yorgun hissediyorum(Ö7)."

7- Yöneticilerle/ Öğretmenlerle İletişim Durumu

Çalıştığı okuldaki yöneticilerle ve öğretmen arkadaşlarıyla iletişim durumları sorulan öğretmenlerin hepsi (%100) yöneticilerle de öğretmen arkadaşlarıyla da iletişim sorunu yaşamadıklarını, iletişim durumlarının iyi olduğunu dile getirmiştir.

"Yöneticilerden memnunum yani bir zor durumda kaldığım zaman bu zamana kadar beni geri çevirmediler. İletişim konusunda sıkıntımız yok, derdimizi anlatabiliyoruz./ Öğretmen arkadaşlarımla bir sorunum yok(Ö1)."

"İletişim problemi yaşamadım./ her zaman iyi(Ö3)."

8- Müfettiş Korkusu Yaşama Durumu

Müfettiş korkusu yaşama konusunda düşüncelerini, öğretmenlerin tamamı (%100) böyle bir korku yaşamadıklarını açıklayarak belirtmiştir.

"Burada yaşamıyorum ama hani normal kendi okulumda sürekli bir baskı hissettiğim için idareden orada yaşıyorum. Burada bir baskı hissetmiyorum. Ama normal çalıştığım yerde idareciler tarafından bana baskı yapıldığı için, ön yargıyla yaklaşıldığı için orada bir çekingenlik çekinme yani stres hissediyorum(Ö1)."

"Müfettiş korkusu olmaması gerekir eğer bir öğretmen çalışıyorsa, öğrencileriyle ilgileniyorsa, planını yapıyorsa müfettiş de bir şey yapamaz. Müfettiş korkusu olmamalı o da bir görevlidir biz de bir görevliyiz. Müfettiş kaygısı taşımıyorum(Ö4)."

"Sonuna kadar savunmadayım. Sonuna kadar kendimi savunurum ya da arkadaşlarımı savunurum; kanunların insanları koruduğunu bildiğim için kendim de en iyi şekilde çalıştığım için, yapabileceğimin en iyisini yaptığım için sonuna kadar da savunmaya geçerim. Sonuna kadar da müfettişten de korkmuyorum(Ö5)."

9- Öğrenciyi Eğitememe Korkusu

Öğretmenlerin çoğunluğu (%57) öğrenciyi eğitememe korkusu yaşadığını ifade ederken bir kısmı (%43) da hayır diyerek öğrenciyi eğitememe korkusu yaşamadığını ifade etmiştir. Korku yaşadığını söyleyenler bunun alana yabancı olmalarından, geri dönüt alamamalarından kaynaklandığını; korku yaşamadıklarını söyleyenler de bunun tecrübe edindikçe azalmasından, öğrencinin kapasitesiyle alakalı olmasından kaynaklandığını açıklamışlardır.

"Onu yaşıyorum, alana yabancı olduğum, tecrübem olmadığı için yaşıyorum(Ö2)."

"Yok, 3.senem olduğu için öğrenciyi elimden geldiği kadar eğitiyorum, videolar izliyorum, arkadaşlara sorular soruyorum yani öğrenciyi eğitiyorum. Bir korkum yok(Ö4)."

"Çocuğu yapabildiğim kadar kapasitesi doğrultusunda en iyi şekilde yetiştirmeye çalışırım. Yani bunda yapabileceğimin en iyisini yapmaya çalışırım çocuğu devamlı takip ederim. Ama yapamayacaksa bu benim suçum değil yani. Eğitememe korkusu yok. Onların hepsini aştık yani biz(Ö5)."

10- Uygulanan Programın Kazanımlarına Öğrencinin Erişme Durumu

Uyguladığınız programın kazanımlarına öğrencinin erişme durumu nedir? sorusuna öğretmenlerin çok azı (%14) öğrencilerin seviyesine uygun kazanımlar alındığı için öğrencilerin o kazanımlara eriştiğini açıkladı. Diğer büyük çoğunluk (%86) öğrencilerin kazanımlara erişme durumunun öğrenciden öğrenciyeye değiştiğini, tamamına erişemediklerini, evde ailenin çocuğu takip etmemesinden kaynaklandığını açıklamıştır.

“Zaten çok yavaş gidiyorum normalde ilkokula göre. Normal ilkokul değil burası, yani şuanda ben eğitim anlamında okuma yazma öğretiyorum. Yavaş gidiyoruz ama okuyorlar. İlerliyorum(Ö2).”

“Öğrenciye göre alıyorum kazanımları. Yapabileceğini düşündüğüm şekilde, ama tabi ister istemez işte hastalıkları girebiliyor ya da sizin özel durumlarınız olabiliyor. O durumda mümkün olduğunca diyelim uygulamaya çalışıyorum. Ama uygulanmadığı noktada bunu işte planlarımız oluyor muhakkak onu yazıyorum ki seneye ki öğretmenine kalsın diye. Sene sonuna kadar bir şekilde kazandırmaya çalışıyoruz ama tamamıyla alabiliyorlar mı alamıyorlar(Ö6).”

11- Herhangi Bir Kaygı Durumunda Yardım Alabilme

Öğretmenlere yöneltilen “Herhangi bir kaygı durumunda yardım alabilmeniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?” sorusuna öğretmenlerin tamamı (%100) yardım, destek alma konusunda sıkıntı yaşamadıklarını, idareciler, öğretmenler gibi okuldaki diğer çalışanlardan destek aldıklarını ifade etmişlerdir.

“Çalıştığım arkadaştan destek sağlıyorum. Ona da beni yönlendirmesini söylüyorum sık sık, hani şöyle yapalım böyle yapalım açısından. Çalıştığım ortamdaki arkadaşlara da soruyorum siz derste nasıl faaliyetlerde bulunuyorsunuz şeklinde. Nasıl etkinlikler yapıyorsunuz diye, yani soruyorum arkadaşlara(Ö1).”

“Yardım da aldım, almaya da devam edeceğim. Destek alma konusunda problem yok, bu alan için yok(Ö3).”

“Bu konuda yani önce okulumdaki idarecilerimden bilgi almaya çalışırım, okulumdaki diğer öğretmenlerden alırım. Bunu çekinmeden de sorabilirim. Yani öyle bir kaygım, sormama gibi ya da çekingenlik gibi bir durumum olmaz çok rahat herkese sorabileceğimi düşünüyorum. Çünkü birbirimizle iletişim halinde olursak çok daha güzel şeyler başarabiliriz. Eksiklerimi bu şekilde tamamlarım yani o yönden bir korkum yok(Ö7).”

TARTIŞMA

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Özel Eğitim Uygulama Okulunda görevlendirme yoluyla çalışan öğretmenlerin neredeyse hepsi özel eğitimi sevme, sağlık, ulaşım gibi gerekçelerden özel eğitim uygulama okulunda kendi istekleriyle görevlendirilmektedirler. Ancak özel eğitim uygulama okulunda uzun yıllar çalışma konusundaki istekliliğin yaklaşık yarı yarıya düştüğü görülmektedir. Tükenmişlik duygusunu yaşama ihtimali ve farklı branş olması uzun yıllar çalışma istekliliğini olumsuz etkilemektedir. Araştırma bulguları doğrultusunda öğretmenlerin tamamı akademik faaliyetlerini isteyerek yaparken, bir başka özel eğitim uygulama okulunda görevlendirilme isteğinin yaklaşık yarı yarıya düştüğü görülmektedir. Burada da yine tükenmişlik duygusu ihtimali ve farklı alan etkenleri görülmektedir. Kişilerin hizmetteki verim ve etkililiklerinin artmasında bilgi, beceri ve tutumların etkisini düşündüğümüzde hizmetiçi faaliyetlerle öğretmenlerin özel eğitim uygulama okullarında uzun yıllar çalışma isteğinin olumlu yönde değişebileceği düşünülmektedir. Yıldırım, Ünsal ve Tolunay (2014) ile Başgül ve Uluçınar-Sağır'ın (2017) çalışmaları bu bulguları destekler yöndedir. Özel eğitime muhtaç öğrenciyle çalışmaktan mutlu olma durumunun görüşülen öğretmenlerin büyük çoğunluğunda mevcut olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Mutluluk nedeni olarak manevi huzur, engelli çocuklara ve ailelerine yardımcı olma isteği olarak sıralanmaktadır. Alanyazınındaki bir başka çalışmada, öğretmen adaylarının, zorluklara rağmen öğrencilerin ilerlediklerini görmenin ve ailelerin sevincinin kendilerini çok mutlu ettiğini belirtmektedir (Güleç-Aslan, 2014).

Bir diğer bulguya göre öğretmenlerin hepsi okul yöneticileri ve okuldaki diğer öğretmenlerle iletişim açısından olumlu görüş ifade ederek iletişim konusunda sorun yaşanmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Deveci ve Ergin (2018) yaptıkları çalışmada yönetimin desteğini alan öğretmenlerin sınıf etkinliklerinde kendilerini daha yetkin hissedebildiklerini ifade etmektedir ve bu durumun bu çalışmayla paralellik gösterdiği düşünülmektedir.

Bu araştırma kapsamında öğretmenlerin öğrenciyi eğitememe korkusu ve öğrencinin uygulanan programın kazanımlarına erişme durumu hakkında öğretmenlerin görüşlerine bakılmıştır. Bulgulara göre öğretmenlerin çoğunluğu öğrenciyi eğitememe korkusu yaşamaktadır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı öğrencinin kazanımlara eriştiğini ifade ederken büyük çoğunluğun ifadesi öğrenciden öğrenciye değiştiği şeklindedir. Öğretmenlerin bu sorulara cevap verirken özel eğitim alanım değil, öğrencinin yetersizlik durumu, ailenin ilgisizliği şeklinde açıklamalar ortaya konulmaktadır. Sazak-Pınar'ın (2014) özel eğitim okullarında sınıflarında görev yapan öğretmenlerin, öğrencilerin sosyal beceri yetersizliklerini engelli olmalarına ve ailelerin ilgisizliğine yormaları sonucu bu bulguyu desteklemektedir. Yine Başgül ve Uluçınar-Sağır (2017)'in sınıf öğretmenlerinin özel eğitimle ilgili metaforik algılarının incelenmesi çalışması, Yıldırım, Ünsal ve Tolunay'ın (2014) özel eğitim öğretmenlerinin hizmet içinde yetiştirilme düzeyleri çalışmasının araştırmanın bu bulgularıyla paralellik gösterdiği düşünülmektedir.

Araştırmanın cevap aradığı bir diğer soru olan herhangi bir kaygı durumunda yardım alabilme konusunda öğretmenlerin tamamının olumlu görüş belirttiği görülmektedir. Kısmen de olsa Deveci ve Ergin (2018)'in özel eğitim kurumunda çalışan öğretmenlerin algıladıkları mesleki sosyal destek ve mesleki yetkinlik inançları arasındaki ilişki çalışmasının yönetim desteği boyutuyla araştırmanın bu bulgusuyla paralellik gösterdiği; fakat diğer boyut olan meslektaş desteğinin öğretmen yetkinlik inancı üzerinde önemli bir faktör olarak algılanmadığı sonucu ile de uyumlu olmadığı görülmektedir.

Swanson, Solis, Ciullo ve McKenna (2012)'in özel eğitim öğretmenlerinin öğretim uygulamalarına yönelik çalışması, Berry, Petrin, Gravelle, Farmer (2012)'in özel eğitimde öğretmenleri işe alma, koruma ve mesleki gelişim konulu çalışması, Benitez,

Morningstar, ve Frey (2009)'in özel eğitim öğretmenlerinin yeterlilikleri çalışması ile Zabel ve Zabel (2001)'in özel eğitim öğretmenleri arasında tükenmişliğin incelenmesi çalışmasının bulguları bu araştırmanın bulgularını destekler yöndedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Bu çalışmada özel eğitim uygulama okulunda görevlendirme yoluyla çalışan öğretmenlerin çalışma isteği incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu çeşitli nedenlere bağlı olarak özel eğitim uygulama okulunda kendi istekleri ile görevlendirilmiştir. Öğretmenler genel olarak buldukları okulda çalışmaktan, iletişim ve destek konularında memnuniyetlerini ifade ederken özel eğitim okulunda uzun yıllar çalışma konusunda daha az isteklidirler. Ayrıca görüşülen öğretmenlerin branşlarının özel eğitim olmamasından dolayı öğrenciyi eğitememe korkusu yaşadıkları görülmektedir. Sonuç olarak özel eğitim uygulama okullarında görevlendirilecek öğretmenlerin, özel eğitim hizmetleri konusunda eğitim almış öğretmenler olması gerektiği yönündedir.

Öneriler

1. Bu çalışma I. ve II. kademesi olan bir özel eğitim uygulama okulunda görevlendirme yoluyla çalışan öğretmenlerle gerçekleştirilmiştir. İleri araştırmalarda daha büyük çalışma grubuyla çalışılabilir.
2. Özel eğitim uygulama okullarında görevlendirme yoluyla çalışan ders saati karşılığı ücretli öğretmenlerin çalışma istekleri incelenebilir.
3. Özel eğitim uygulama okullarında görevlendirme yoluyla çalışan öğretmenlerin çalışma istekleri çeşitli değişkenler açısından incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ataman, A. (2009). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Aydın, A. (2015). *Özel eğitim sınıflarında sınıf yönetimi*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Başgöl, M., & Uluçınar-Sağır, Ş. (2017). Sınıf öğretmenlerinin özel eğitimle ilgili metaforik algılarının incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 249-280.
- Benitez, D. T., Morningstar, M. E., & Frey, B. B. (2009). A multistate survey of special education teachers' perceptions of their transition competencies. *Career Development for Exceptional Individuals. Hammill Institute on Disabilities*, 32(1), 6-16.
- Berry, A. B., Petrin, R. A., Gravelle, M. L., & Farmer, T. W. (2012). Issues in special education teacher recruitment, retention, and professional development: Considerations in supporting rural teachers. *Rural Special Education Quarterly*, 30(4) 3-11.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cavkaytar, A., & Diken, H. İ. (2007). *Özel eğitime giriş*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Deveci, M., & Ergin, D.Y. (2018). Özel eğitim kurumunda çalışan öğretmenlerin algıladıkları mesleki sosyal destek ve mesleki yetkinlik inançları arasındaki ilişki. *Asian Journal of Instruction*, 6(2) 18-39.
- Güleç-Aslan, Y. (2014). Zihin engelliler öğretmenliği programındaki öğretmen adaylarının otizm spektrum bozukluğuna ilişkin deneyim ve algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3) 869-896.
- Köse, E. (2010). Bilimsel araştırma modelleri. Kıncal, R. Y. (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kuzgun, Y., & Deryakulu, D. (2017). *Eğitimde bireysel farklılıklar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Manisah, M. A., Ramlee, M., & Zalizan, M. J. (2006). An empirical study on teachers' perceptions towards inclusive education in Malaysia. *International Journal of Special Education*, 21(3), 36-44.
- MEB. (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. 07.07.2018 Tarih ve 30471 Sayılı Resmi Gazete.
- Sarı, H. (2002). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili öneriler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sarı, H., & Pürsün, T. (2016). *Özel eğitimde etkili kaynaştırma bütünleştirme*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sazak-Pınar, E. (2014). Özel eğitim okullarında ve sınıflarında görev yapan öğretmenlerin sosyal beceri öğretimine ilişkin görüşleri. *NWSA-Education Sciences*, 9(2), 178-190.
- Swanson, E., Solis, M., & McKenna, J. W. (2012). Special education teachers' perceptions and instructional practices in response to intervention implementation. *Learning Disability Quarterly*. 35(2), 115-126. Doi:10.1177/0731948711432510
- Yıldırım, O., Ünsal, N., & Tolunay, B. (2015). Özel eğitim öğretmenlerinin hizmetinde yetiştirilme düzeyleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(Özel Sayı), 259-274.

Zabel, H. R., & Kay Zabel, M. (2001). Revisiting burnout among special education teachers: Do age, experience and preparation still matter? *Teacher Education and Special Education*, 24(2), 128-139. Doi:10.1177/088840640102400207